

EUROPESE
COMMISSIE

HOGE VERTEGENWOORDIGER VAN DE
EUROPESE UNIE VOOR BUITENLANDSE
ZAKEN EN VEILIGHEIDSBELEID

Brussel, 26.6.2012
JOIN(2012) 19 final

**GEZAMENLIJKE MEDEDELING AAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE
RAAD**

**Ontwikkeling van een EU-beleid ten opzichte van het Noordpoolgebied: vooruitgang
sedert 2008 en volgende stappen**

{SWD(2012) 182 final}
{SWD(2012) 183 final}

GEZAMENLIJKE MEDEDELING AAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD

Ontwikkeling van een EU-beleid ten opzichte van het Noordpoolgebied: vooruitgang sedert 2008 en volgende stappen

Samenvatting

Als gevolg van de versnelling van de klimaatverandering en de economische ontwikkeling in het Noordpoolgebied moet de Europese Unie intensievere contacten uitbouwen met haar Arctische partners om gezamenlijk het hoofd te bieden aan de uitdaging om de bescherming van het milieu gepaard te laten gaan met een duurzame ontwikkeling van het Noordpoolgebied. Nergens is de klimaatverandering meer zichtbaar dan in het Noordpoolgebied, dat een essentieel en kwetsbaar onderdeel is van het milieu- en klimaatstelsel van de aarde. Het ijs van de Poolzee smelt steeds sneller, hetgeen resulteert in een zelfversnellende opwarming van de aarde¹ en gevolgen heeft voor zowel de ecosystemen als de traditionele levenswijzen van de inheemse bevolking.

In deze gezamenlijke mededeling van de Commissie en de hoge vertegenwoordiger wordt betoogd dat de EU meer aandacht moet besteden aan Arctische aangelegenheden. De mededeling volgt op de zowel door vicevoorzitter Ashton als commissaris Damanaki ondertekende aanvraag van de Europese Commissie namens de EU om permanente waarnemer te worden bij de Arctische Raad die zowel door vicevoorzitter Ashton als commissaris Damanaki is ondertekend en een bezoek van de hoge vertegenwoordiger/vicevoorzitter aan het Noordpoolgebied (Rovaniemi, Kiruna en Svalbard) in maart 2012. In 2008 heeft de Commissie haar eerste mededeling over het Noordpoolgebied aangenomen en sindsdien heeft zij aanzienlijke steun verleend aan het Noordpoolgebied. Hierdoor is de EU zich meer bewust geworden van haar impact op het Noordpoolgebied en van de mogelijkheden voor duurzame ontwikkeling van deze regio die zowel voor de lokale bevolking van het Noordpoolgebied als de EU voordelen oplevert.

De snelheid waarmee de veranderingen in het Noordpoolgebied zich voltrekken, is inderdaad een belangrijke reden voor de inspanningen van de EU op het vlak van milieubescherming en de strijd tegen klimaatverandering. Hierdoor wordt het ook noodzakelijk dat de EU meer middelen uittrekt voor onderzoek inzake klimaatverandering in het Noordpoolgebied, als grondslag voor verdere wereldwijde en regionale maatregelen.

¹ Het smeltende ijs versterkt de ingrijpende gevolgen van de klimaatverandering in het Noordpoolgebied en veroorzaakt met name een snellere wereldwijde temperatuurstijging als gevolg van het geringer albedo.

- 2005-2010 was de warmste periode die ooit in het Noordpoolgebied is opgetekend.
- Verwacht wordt dat de Noordelijke IJzee binnen dertig tot veertig jaar in de zomer ijsvrij zal worden.
- De tussen 2003 en 2008 opgetekende stijging van de zeespiegel is voor meer dan 40% veroorzaakt door het wegsmelten van poolgletsjers, ijskappen en de Groenlandse ijskap.

(Bron: Arctic Monitoring and Assessment Programme, 2011, waarbij de gevolgen van de klimaatverandering op sneeuw, water, ijs en permafrost in het Noordpoolgebied (SWIPA) in kaart zijn gebracht).

Door de veranderingen in het Noordpoolgebied ontstaan thans nieuwe transportverbindingen en wordt het mogelijk zowel natuurlijke hulpbronnen te exploiteren als delfstoffen te winnen. Die ontwikkelingen zijn weliswaar gunstig voor de regionale en mondiale economie, maar hebben ook gevolgen voor het kwetsbare milieu van het Noordpoolgebied indien hiermee niet met de grootste zorgvuldigheid wordt omgesprongen. Om ervoor te zorgen dat de economische mogelijkheden niet ten koste gaan van de meest stringente milieunormen en het behoud van het unieke Arctische milieu, moet een beroep worden gedaan op nieuwe technologie en uitgebreide kennis.

- Volgens het US Geological Survey (Geologisch Instituut van de VS) zijn 13% van de nog niet ontdekte olievoorraden en 30% van de nog niet ontdekte gasvoorraden in het Noordpoolgebied te vinden.
- Door gebruik te maken van de noordelijke zeeroute van Europa naar Azië kan de vaartijd van vrachtschepen tussen de Stille Oceaan en de Atlantische Oceaan met ongeveer een derde worden ingekort. Het traject Yokohama-Londen via het Suezkanaal bedraagt bijvoorbeeld 11 447 zeemijlen en zou via de noordelijke zeeroute neerkomen op ongeveer 7 474 zeemijlen.
- 88% van de totale ijzerertsproductie van de EU is afkomstig uit de Barentszregio.
- Er leven ongeveer 4 miljoen mensen in het Noordpoolgebied. Inheemse bevolkingsgroepen maken ongeveer 10% uit van de totale bevolking van de regio.

Het strategische belang van het Noordpoolgebied wordt steeds groter. Het is een voorbeeld van succesvolle internationale samenwerking die bijdraagt tot vrede en veiligheid in de regio. Het onlangs gesloten verdrag tussen Noorwegen en de Russische Federatie met betrekking tot de afbakening van de wateren en samenwerking in de Barentszee en de Noordelijke IJzee is een positief voorbeeld van een dergelijke samenwerking. De Arctische staten werken samen op grond van de bestaande internationale rechtsorde, in het bijzonder het Zeerechtverdrag van de Verenigde Naties. De Arctische Raad wordt stilaan het belangrijkste regionale orgaan, waarin alle Arctische staten, alsook de inheemse bevolkingsgroepen, zijn vertegenwoordigd.

De Europese Unie heeft een belangrijke rol te vervullen bij de ondersteuning van deze succesvolle samenwerking en de aanpak van de problemen waarmee de regio momenteel wordt geconfronteerd. De Europese Unie is de sterkste voorstander van grotere internationale inspanningen om de klimaatverandering te bestrijden door de ontwikkeling van alternatieve

energiebronnen, het efficiënt gebruik van hulpbronnen en onderzoek op het vlak van klimaatverandering. Drie (en met IJsland meegerekend vier) staten die lid zijn van de Arctische Raad, behoren ook tot de EU. De Europese Unie is ook een belangrijke bestemming van grondstoffen en goederen uit het Noordpoolgebied. Talrijke beleidsmaatregelen en verordeningen van de EU hebben derhalve gevolgen voor de partijen die belangen hebben in het Noordpoolgebied. De Europese Unie wenst nauwer samen te werken met haar Arctische partners om zich beter bewust te zijn van hun punten van zorg en om de gemeenschappelijke uitdagingen in een geest van samenwerking aan te pakken.

Onderdelen van de EU-bijdrage voor het Noordpoolgebied:

- **Bestrijding van de klimaatverandering:** De EU is goed op weg om haar in Kyoto aangegane verplichtingen na te komen, heeft haar toezegging om de uitstoot van broeikasgassen met 20% te verminderen in wetgeving opgenomen en heeft toegezegd om tegen 2050 de langetermijndoelstelling te realiseren om de uitstoot met 80 tot 95% te verminderen.
- **Onderzoek met betrekking tot het Arctisch milieu:** De Commissie heeft een baanbrekende evaluatie uitgevoerd van de huidige en toekomstige ecologische voetafdruk van de EU in het Noordpoolgebied, waaruit blijkt dat de EU een aanzienlijke impact heeft op zowel de sociaaleconomische als de milieuaspecten van het Noordpoolgebied.
- **Investeren in de duurzame ontwikkeling van het noorden:** De EU stelt voor de periode 2007-2013 een bedrag van meer dan 1,14 miljard euro ter beschikking om het economisch, sociaal en ecologisch potentieel van de Arctische regio's van de EU en de aangrenzende gebieden te ontwikkelen.
- **Inperking van toekomstige risico's en monitoring van de veranderingen in het Noordpoolgebied:** In het kader van het zevende kaderprogramma (KP7) heeft de EU ongeveer 200 miljoen euro aan EU-middelen uitgetrokken voor internationale onderzoeksactiviteiten in het Noordpoolgebied.
- **Scheepvaart en maritieme veiligheid:** Aangezien bijna 90% van de externe handel van de EU via zee verloopt, beschikt de EU over aanzienlijke deskundigheid op het vlak van scheepvaart, scheepsbouw, satellietnavigatie, opsporing en redding en ontwikkeling van haveninfrastructuur.

In deze mededeling wordt een evaluatie gemaakt van de EU-bijdrage aan het Noordpoolgebied sedert 2008 en wordt een traject uitgestippeld voor de toekomstige betrekkingen tussen de EU en haar Arctische partners. In deze nieuwe gezamenlijke mededeling wordt gekozen voor een brede benadering van de Arctische aangelegenheden en wordt gewezen op de noodzaak van een samenhangende, gerichte EU-aanpak ten aanzien van het Noordpoolgebied, waarbij wordt voortgebouwd op de sterke punten van de EU, een verantwoorde ontwikkeling wordt bevorderd en een uitgebreidere dialoog en samenwerking tot stand komt met alle partijen die belangen hebben in het Noordpoolgebied.

De Commissie en de hoge vertegenwoordiger stellen voor om het EU-beleid ten opzichte van het Noordpoolgebied verder te ontwikkelen door:

- ondersteuning van onderzoek en coördinatie van **kennis** om de problemen van de milieu- en klimaatveranderingen in het Noordpoolgebied aan te pakken;
- **verantwoord** optreden om ervoor te zorgen dat de economische ontwikkeling in het Noordpoolgebied gebaseerd is op een duurzaam gebruik van hulpbronnen en milieudeskundigheid;
- meer constructieve **betrokkenheid bij** en dialoog met de Arctische staten, inheemse bevolkingsgroepen en andere partners.

In het eerste deel van deze gezamenlijke mededeling doen de Commissie en de hoge vertegenwoordiger een voorstel voor een reeks bouwstenen voor constructieve participatie van de EU in de aangelegenheden van het Noordpoolgebied om het probleem van de duurzame ontwikkeling aan te pakken en doeltreffend beheer van het ecosysteem te bevorderen.

Het tweede deel van de mededeling beantwoordt aan het verzoek van de Raad om opvolging van zijn conclusies over Arctische aangelegenheden² en de resolutie van het Europees Parlement over een duurzaam EU-beleid voor het Hoge Noorden³. Hierbij wordt in het bijzonder aandacht besteed aan het toenemend aantal EU-activiteiten in het gebied en worden de vraagstukken behandeld die in de in november 2008 gepubliceerde mededeling van de Commissie over de Europese Unie en het Noordpoolgebied aan de orde zijn gekomen⁴. In twee begeleidende documenten zijn meer uitvoerige gegevens opgenomen over de vooruitgang die is geboekt op de beleidsterreinen die in deze mededeling aan de orde komen:

1. Werkdocument van de diensten van de Commissie "Inventaris van de activiteiten in het kader van de ontwikkeling van een EU-beleid ten opzichte van het Noordpoolgebied";
2. Werkdocument van de diensten van de Commissie "De ruimte en het Noordpoolgebied".

Voorts zullen de Commissie en de hoge vertegenwoordiger participeren in een breed dialoog- en overlegproces met de Arctische staten, inheemse bevolkingsgroepen en andere belanghebbende partijen. Hierdoor kan de EU haar beleid nauwkeuriger afstemmen en ervoor zorgen dat de toekomstige bijdrage van de EU aan het Noordpoolgebied de gemeenschappelijke acties van de Arctische landen ondersteunt en kan rekenen op de instemming van de regionale belanghebbende partijen.

De Commissie en de hoge vertegenwoordiger zien uit naar de besprekingen met de Raad en het Europees Parlement over deze mededeling.

² Conclusies van de Raad over Arctische aangelegenheden, 2985ste bijeenkomst van de Raad Buitenlandse zaken, 8 december 2009.

³ P7_TA(2011)0024 van 20 januari 2011.

⁴ COM(2008) 763 van 20 november 2008.

Deel 1 De uitdaging aangaan: verdere maatregelen

In 2008 heeft de Commissie drie cruciale beleidsdoelstellingen vastgesteld:

- beschermen en in stand houden van het Noordpoolgebied in samenwerking met de bevolking;
- bevorderen van het duurzaam gebruik van hulpbronnen;
- internationale samenwerking.

De acties die de EU sedert 2008 heeft ondernomen, hebben tastbare resultaten⁵ opgeleverd, op het vlak van milieubescherming, onderzoek en economische ontwikkeling. Bijzondere aandacht voor de bescherming van het Noordpoolgebied blijft de hoeksteen van het EU-beleid ten opzichte van deze regio. In het licht van de snelheid waarmee de veranderingen in het Noordpoolgebied zich klaarblijkelijk voordoen, is het nu evenwel wenselijk om het beleid van de EU ten opzichte van de regio te verfijnen en te kiezen voor een bredere aanpak, die gekoppeld moet worden aan de Europa 2020-strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei en waarbij verdere steun wordt gegeven aan elke inspanning voor een doeltreffend beheer van het kwetsbare milieu van het Noordpoolgebied. Voorts moet de bijdrage van de EU voor Arctische kwesties de inspanningen ondersteunen van de Arctische landen en rekening houden met de behoeften van inheemse en lokale gemeenschappen.

In dit document wordt dus in het kort de beleidskoers toegelicht die in drie woorden kan worden samengevat: **kennis, verantwoordelijkheid en betrokkenheid.**

1. KENNIS

In het licht van potentiële wereldwijde temperatuurstijgingen is diepgaand wetenschappelijk inzicht noodzakelijk in de omvang en de snelheid van klimaatverandering in het Noordpoolgebied en de wijze waarop de rest van de wereld hierdoor wordt getroffen. Duurzame ontwikkeling in het Noordpoolgebied zal sterk berusten op continue metingen van de wijze waarop toenemende menselijke activiteit het kwetsbare milieu van de regio beïnvloedt. De EU zal haar acties derhalve toespitsen op kennis: bevordering van het inzicht in het Noordpoolgebied door te investeren in Arctisch onderzoek, de monitoring van het Noordpoolgebied vanuit de ruimte te ontwikkelen, informatie- en observatienetwerken te ondersteunen en knowhow en technische deskundigheid op te bouwen.

1.1 Ontwikkelen van milieudeskundigheid en -overleg en versterking van de bescherming van het Noordpoolmilieu

De EU heeft zich ertoe verbonden het milieu te beschermen en zal steun verlenen aan alle inspanningen om te komen tot een doeltreffend beheer van het kwetsbare Arctische milieu.

⁵ Een overzicht van de belangrijkste activiteiten en resultaten is opgenomen in het tweede deel van deze mededeling en in het werkdokument van de diensten van de Commissie "Inventaris van de activiteiten in het kader van de ontwikkeling van een EU-beleid ten opzichte van het Noordpoolgebied".

- De EU zal samenwerken met andere partijen om de mondiale klimaatverandering te bestrijden, het Arctische milieu te beschermen en de wetenschappelijke kennis te verbeteren om deze problemen te kunnen aanpakken.
- In april 2012 is de Europese Commissie bijvoorbeeld toegetreden tot de *Climate and Clean Air Coalition* om de hoeveelheid verontreinigende stoffen met een korte levensduur te beperken. Dit initiatief moet de noodzakelijke VN-inspanningen aanvullen om de uitstoot van broeikasgassen op mondiaal niveau terug te dringen
- De EU heeft zich ertoe verbonden om onder auspiciën van het Milieuprogramma van de Verenigde Naties (UNEP) een juridisch bindend mondiaal instrument in te stellen met betrekking tot de levenscyclus van het gebruik van kwik, hetgeen van groot belang is voor het Noordpoolgebied.

1.2 Met onderzoek de uitdagingen van de toekomst aangaan

In het kader van het Europa 2020-vlaggenschipinitiatief "Innovatie-Unie"⁶ en Horizon 2020⁷, het voorgestelde investeringsprogramma voor onderzoek en innovatie voor de periode 2014-2020, heeft de Commissie het onderzoeks- en innovatiebeleid van de EU geheroriënteerd op de uitdagingen waarmee onze samenleving wordt geconfronteerd. Hierbij gaat het om klimaatverandering, energie- en grondstoffenschaarste, volksgezondheid en demografische veranderingen, alsook water- en voedselzekerheid. Er wordt gestreefd naar beleidsrelevante resultaten die nuttig kunnen zijn voor de economische en politieke besluitvorming. De voorgestelde financiering voor Horizon 2020 (80 miljard euro) is een aanzienlijke stijging ten opzichte van vorige onderzoeksprogramma's van de EU, waardoor de EU in staat wordt gesteld een meer significante bijdrage te leveren tot het Arctisch onderzoek. Bovendien zal de Commissie:

- haar contacten voortzetten met andere gebieden in de wereld, waaronder de leden van de Arctische Raad, met het oog op internationale oplossingen voor maatschappelijke kwesties die Europa overstijgen;
- de samenwerking met Arctische partners intensiveren met betrekking tot de uitrol van onderzoeksinfrastructuur die op internationaal niveau moet worden ontwikkeld.

Derhalve zal de EU streven naar brede samenwerking met staten die actief zijn op het vlak van multidisciplinair Arctisch onderzoek en de oprichting van onderzoeksinfrastructuur. De afstemming van de Arctische onderzoeksprogramma's zal de kennis over het Noordpoolgebied in belangrijke mate verhogen en zal bijdragen tot de doeltreffendheid van onderzoeksprogramma's en optimalisatie van hun impact.

Hierbij zal gelet worden op de sociale en economische dimensies van de uitdagingen, zoals klimaat- en milieuveranderingen en hun impact op de lokale bevolkingsgroepen en de economische activiteit.

⁶ COM(2010) 546 van 6 oktober 2010.

⁷ COM (2011) 808 en bijbehorende voorstellen COM(2011) 809, COM(2011) 810, COM(2011) 811 en COM(2011) 812 van 30 oktober 2011.

1.3 Bundeling van informatie

Het samenbrengen van de bestaande informatiebronnen is de beste methode om ervoor te zorgen dat beleidsmakers goed geïnformeerd zijn en dat het Noordpoolgebied zich kan ontwikkelen op een verantwoorde wijze die gunstig is voor de Arctische staten en de lokale gemeenschappen:

- Voortbouwend op haar baanbrekende rapport "Arctische voetafdruk van de EU en beleidsevaluatie"⁸ zal de Commissie de gegevensuitwisseling met Arctische staten en andere betrokken partijen verder bevorderen om de beleidsvorming te ondersteunen. Dit omvat ook gegevens afkomstig van operationele monitoring en observatie, teledetectie alsook monitoring door lokale gemeenschappen en traditionele kennis.
- De Commissie werkt aan de tenuitvoerlegging van een voorbereidende actie, die door de Begrotingsautoriteit is goedgekeurd en waarvoor middelen ten belope van 1 miljoen euro is vrijgemaakt, met het oog op een strategische evaluatie van de gevolgen van de ontwikkeling van het Noordpoolgebied. In het project zal ook gevolg worden gegeven aan het voorstel in de mededeling van 2008 om de mogelijkheden te onderzoeken voor de oprichting van een Europees Informatiecentrum voor het Noordpoolgebied. Met het oog hierop wordt nagegaan of het haalbaar is een Arctisch informatieplatform op te richten dat gebaseerd is op een netwerk van toonaangevende Arctische onderzoekscentra en universiteiten binnen en buiten de EU.

De EU zal samenwerken met de Arctische staten met het oog op de versterking van de monitoring- en supervisiecapaciteiten, inclusief het gebruik van satellieten.

- In een baan om de aarde draaiende satellieten zijn essentiële instrumenten voor communicatie, navigatie en observatie in het Noordpoolgebied. Met de satellietprogramma's van de EU wordt reeds aanzienlijke steun geboden aan wie werkt en leeft in de regio. Deze ondersteuning zal nog worden versterkt door de geplande stationering van Galileo en de nieuwe Sentinel-satellieten in het kader van het Europees programma voor monitoring van de aarde (GMES). Met de Sentinel-satellieten wordt het mogelijk de dikte en de omvang van het zee-ijs te monitoren. Daarnaast kunnen die satellieten bijdragen tot de uitvoering van de recente overeenkomst tussen de lidstaten en de Arctische Raad inzake opsporing en redding.
- In samenwerking met de lidstaten ontwikkelt de EU tegen 2020 een platform om gegevens bijeen te brengen met betrekking tot de toestand van de zeeën in en rond Europa en de kartering met hoge resolutie van de zeebodem. Kaarten van de zeebodem kunnen bijdragen tot het uitstippelen van veilige transportroutes in de Noordelijke IJszee.
- De EU zal het initiatief voor een gemeenschappelijk milieu-informatiesysteem (SEIS) ondersteunen en een netwerk uitbouwen met online toegang tot gegevensbestanden. Daarnaast is er de recente oprichting van het permanente Arctische observatienetwerk (SAON), dat tot doel heeft de internationale participatie te versterken met betrekking tot gecoördineerde, pan-Arctische systemen voor observatie en gegevensuitwisseling die inspelen op maatschappelijke behoeften, in

⁸ <http://arctic-footprint.eu>.

het bijzonder die welke betrekking hebben op milieu, maatschappij, gezondheidszorg, economie en cultuur.

2. VERANTWOORDELIJKHEID

De EU heeft nauwe banden met het Noordpoolgebied: niet alleen op historisch, economisch en geografisch vlak, maar ook als importeur van natuurlijke hulpbronnen en in het kader van de bezorgdheid en verantwoordelijkheid van de EU voor het mondiale milieu. Het Noordpoolgebied biedt zowel uitdagingen als mogelijkheden waardoor het leven van de Europese burgers in de toekomst aanzienlijk zal worden beïnvloed. De uitdagingen en mogelijkheden gaan gepaard met verantwoordelijkheden. De EU is van mening dat zij op een verantwoorde wijze kan bijdragen tot het Noordpoolgebied, via haar financieringsprogramma's en door het bevorderen van een veilig en duurzaam beheer en gebruik van hulpmiddelen in de regio.

2.1 EU-middelen voor duurzame ontwikkeling

In de voorbije jaren zijn in het kader van regionale EU-financiering en andere samenwerkingsprogramma's en overeenkomsten aanzienlijke middelen uitgetrokken voor de ontwikkeling van het Noordpoolgebied. De geografische reikwijdte van sommige programma's heeft niet alleen betrekking op de EU-lidstaten, maar omvat ook Groenland, IJsland, Noorwegen en de Russische Federatie.

- Door een versterking en koppeling van verscheidene financieringsinitiatieven (het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO), het Europees Sociaal Fonds, het Cohesiefonds, het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling, het Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij en het Instrument voor pretoetredingssteun) kan de EU de ontwikkeling van het Noordpoolgebied bevorderen, hetgeen gunstig is voor de plaatselijke gemeenschappen en de inheemse bevolkingsgroepen. In het licht van de Europa 2020-strategie is de Commissie bereid met de betrokken lidstaten te overleggen hoe de financiering in het kader van het meerjarig financieel kader 2014-2020 tot deze doelstelling kan bijdragen. Het is belangrijk ervoor te zorgen dat de door de EU gefinancierde programma's doeltreffend en toegankelijk zijn en inspelen op de ontwikkelingsbehoeften van de plaatselijke bevolking.
- Als grootste verstrekker van financiële bijstand aan het steunfonds voor het Milieupartnerschap voor de Noordelijke Dimensie (NDEP), heeft de EU zich ertoe verbonden dit fonds te steunen, dat in de Barentszregio van het Noordpoolgebied projecten subsidieert voor activiteiten op het vlak van milieu en nucleaire sanering. De werkzaamheden in het kader van het project voor de watervoorzienings- en afvalwaterzuiveringsdiensten van Archangelsk worden voortgezet. Hiervoor is een subsidie van 8,2 miljoen euro uitgetrokken. Dit project moet bijdragen tot een vermindering van de directe lozingen van afvalwater en de verbetering van de energie-efficiëntie.
- De geografische reikwijdte en de prioriteiten van toekomstige externe acties, regionale en grensoverschrijdende samenwerkingsprogramma's (bv. het programma voor de noordelijke periferie) kunnen worden uitgebreid om meer samenwerking met betrekking tot het Noordpoolgebied mogelijk te maken en ervoor te zorgen dat

de EU-bijdragen voor de ontwikkeling van het Noordpoolgebied maximaal worden benut.

2.2 Bevordering van duurzaam beheer en gebruik van middelen

De Arctische staten en de EU hebben een gemeenschappelijk belang bij de duurzame exploitatie van de Arctische natuurlijke hulpbronnen die zich zowel te land, ter zee en op de zeebodem of daaronder bevinden, waarbij het Arctisch milieu geen schade oploopt en die ten goede komt aan de lokale gemeenschappen.

- In het licht van de toenemende mijnbouw- en aardoliewinningsactiviteiten in het Noordpoolgebied zal de EU samenwerken met Arctische partners en de particuliere sector om milieuvriendelijke technologieën te ontwikkelen die geringe risico's met zich mee brengen, voor toepassing in de winningsindustrie. De in Noord-Europa gevestigde mijnbouwondernemingen, universiteiten en onderzoekers zijn bijvoorbeeld essentiële partners voor projecten in het kader van het KP7 zoals ProMine⁹ en I²mine¹⁰. Op 27 oktober 2011 heeft de Commissie een voorstel ingediend voor een verordening betreffende de veiligheid van offshore-olie- en -gasprospectie-, -exploratie- en -productieactiviteiten¹¹.
- Het voorstel van de Commissie voor een versterkt partnerschap tussen de EU en Groenland voorziet ook in de mogelijkheid om samen te werken met betrekking tot de bescherming van het milieu van Groenland, waarbij de ontwikkeling en diversificatie van de Groenlandse economie gewaarborgd blijft. Het partnerschap maakt het ook mogelijk een versterkte dialoog tot stand te brengen over natuurlijke hulpbronnen om deskundigheid en ervaring uit te wisselen. In het kader van het partnerschap tussen de EU en Groenland is op 13 juni een intentieverklaring ondertekend met betrekking tot samenwerking op het vlak van minerale hulpbronnen.
- De scheepvaart in het Noordpoolgebied moet ook op een duurzame wijze worden ontwikkeld. Hoewel het niet waarschijnlijk is dat op korte termijn scheepvaart in de Noordelijke IJszee gedurende het hele jaar mogelijk zal zijn, is de EU bereid om de ontwikkeling van duurzame scheepvaart te ondersteunen, bijvoorbeeld via de noordelijke zeeroute. Veiligheid en milieueffecten zijn in dit verband de belangrijkste punten van zorg. De ontwikkelingen op het vlak van het zeevervoer in het Noordpoolgebied worden door de Commissie en de EU-lidstaten nauwlettend gevolgd, inclusief het verkeer en de frequentie van koopvaardij- en cruiseschepen op de noordelijke zeeroute, de Noordwestelijke Doorvaart en de Arctische wateren in het algemeen. Voorts worden ook de praktijken of vereisten van de kuststaten die gevolgen hebben voor de internationale scheepvaart scherp in het oog gehouden. De EU ondersteunt via de Commissie en de lidstaten de ontwikkeling van een verplichte zeevaartcode voor het Noordpoolgebied door de Internationale Maritieme Organisatie (IMO). Wanneer het Galileo-satellietsysteem voor wereldwijde navigatie en plaatsbepaling in 2014 operationeel wordt, moet het - in samenhang met soortgelijke systemen - zorgen voor meer veiligheid en een grotere opsporings- en reddingscapaciteit (SAR) in het Noordpoolgebied.

⁹ <http://promine.gtk.fi/>

¹⁰ <http://www.i2mine.eu/>

¹¹ COM(2011) 688 van 27 oktober 2011.

- Aangezien scheepvaartongevallen aanzienlijke milieuschade zouden kunnen veroorzaken, blijft de Commissie met behulp van het Europees Agentschap voor maritieme veiligheid steun verlenen aan de activiteiten van de Arctische Raad op het vlak van rampenpreventie, -paraatheid en -bestrijding alsook met betrekking tot de follow-up van de aanbevelingen over maritieme veiligheid van de *Arctic Marine Shipping Assessment* van 2009.
- Als een belangrijke gebruiker, importeur en technologieleverancier van energie en grondstoffen, zijn de ontwikkelingen in het hulpbronnenbeleid van de Arctische staten van belang voor de EU. Voorts zal de EU ernaar streven om stabiele langetermijnpartnerschappen op te bouwen met leveranciers zoals Canada, Noorwegen, de Russische Federatie, de VS en andere relevante partners. Binnen het toepassingsgebied van de externe pijler van de grondstoffenstrategie¹² zal de EU in eerste instantie een actieve "grondstoffendiplomatie" voeren met de desbetreffende Arctische staten om de toegang tot grondstoffen veilig te stellen, met name door het opzetten van strategische partnerschappen en beleidsdialogen. Daarnaast zou het duurzaam beheer van middelen een significante bijdrage zijn voor de sociale en economische ontwikkeling van bijvoorbeeld het Barentszeegebied.
- Een derde van de vis die in het Noordpoolgebied wordt gevangen, wordt op de Europese markt verkocht. Uit onderzoeken blijkt dat dit percentage kan toenemen, aangezien het mogelijk is dat visbestanden noordwaarts trekken als gevolg van de opwarming van de zeeën. De EU wil een goede samenwerking tot stand brengen met de Arctische staten op het vlak van duurzaam beheer van de biologische rijkdommen van de zee. De EU ondersteunt de duurzame exploitatie van de visbestanden in het Noordpoolgebied op basis van betrouwbare wetenschappelijke adviezen, waarbij de rechten van de plaatselijke kustgemeenschappen worden geëerbiedigd. Hiermee blijft de EU pleitbezorger van een voorzorgsaanpak waarbij voorafgaand aan de exploitatie van nieuwe visserijmogelijkheden een regelgevingskader voor de instandhouding en het beheer van visbestanden wordt opgesteld voor de delen van de volle zee in het Noordpoolgebied waarvoor nog geen internationale instandhoudings- en beheersregeling geldt. De Commissie heeft de noodzaak van een gezamenlijk beheer van de visbestanden in volle zee aan de orde gesteld op de bijeenkomsten van de ministeriële conferentie voor de visserij in het noordwestelijke deel van de Atlantische Oceaan. Met het oog hierop zouden regionale organisaties voor visserijbeheer in beginsel hun geografische reikwijdte kunnen uitbreiden.
- Wat betreft de kwestie van de zeehondenvangst zal de Commissie vóór eind 2012 verslag uitbrengen over de uitvoering van Verordening nr. 1007/2009 in de EU-lidstaten, inclusief de toepassing van de uitzondering voor handel in zeehondenproducten die afkomstig zijn van zeehonden waarop de Inuit- en andere inheemse gemeenschappen traditioneel jagen voor hun levensonderhoud. De EU zal de uitkomst naleven van de lopende procedures met betrekking tot deze verordening in het kader van de Wereldhandelsorganisatie en voor het Hof van Justitie van de Europese Unie.
- De EU zal de verdere mogelijkheden onderzoeken voor innovatieve economische activiteiten, zoals de ontwikkeling van duurzaam toerisme, inclusief ecotoerisme, en

¹²

COM(2011) 25 van 2 februari 2011.

hernieuwbare energie. Het toerisme in het Noordpoolgebied, vooral met cruiseschepen, breidt namelijk uit. De Commissie ondersteunt en neemt deel aan de evaluaties en besprekingen in het kader van de IMO, de Arctische Raad en andere fora over hoe de veiligheid van cruiseschepen in het Noordpoolgebied kan worden verhoogd, in het bijzonder in gebieden met een beperkte opsporings- en reddingscapaciteit. In het kader van grensoverschrijdende en transnationale EU-programma's voor de Arctische regio's van de EU worden verscheidene projecten ondersteund voor de ontwikkeling van nieuwe benaderingen van het toerisme in het Noordpoolgebied¹³, zoals het project Toeristengids voor de noordelijke periferie¹⁴, dat innovatieve informatiediensten voor toeristen ontwikkelt.

3. BETROKKENHEID

De EU is voornemens haar beleid ten opzichte van het Noordpoolgebied uit te stippelen in nauwe samenwerking met haar lidstaten, de vijf Arctische staten die geen lid van de EU zijn en de plaatselijke bevolking, inclusief de inheemse bevolkingsgroepen. De Arctische staten spelen een toonaangevende rol in de regio, zowel afzonderlijk als in de regionale organen. De EU erkent dat een uitgebreid rechtskader van toepassing is op de Noordelijke IJszee inclusief het Verdrag van de Verenigde Naties inzake het recht van de zee (hierna "het Zeerechtverdrag" genoemd) en andere internationale instrumenten¹⁵ die op dit terrein van toepassing zijn en is van oordeel dat het Zeerechtverdrag de grondslag vormt voor het beheer van de Noordelijke IJszee. Voorts erkent de EU de opmerkelijke internationale samenwerking die reeds tot stand is gekomen tussen de Arctische staten en in het kader van de verschillende Arctische regionale fora. Het behoud van een goede internationale samenwerking in de Arctische regio en de ondersteuning van de stabiliteit van de regio is essentieel voor de Europese Unie.

De EU beschouwt de Arctische Raad als het belangrijkste forum voor internationale samenwerking in de regio. De diensten van de Commissie, de Europese Dienst voor extern optreden (EDED) en de EU-agentschappen hebben als ad-hocwaarnemers deelgenomen aan de bijeenkomsten van de Arctische Raad en waren actief betrokken bij de werkzaamheden van de werkgroepen van de Arctische Raad. Op 1 december 2008 heeft de Commissie namens de EU een verzoek ingediend om vaste waarnemer te worden bij de Arctische Raad. Aangezien in mei 2011 criteria voor de toelating van waarnemers zijn aangenomen, heeft de Commissie in een door vicevoorzitter Ashton en commissaris Damanaki ondertekend schrijven geactualiseerde informatie ingediend bij de voorzitter van de Arctische Raad, de Zweedse minister van Buitenlandse Zaken Carl Bildt. Door het verkrijgen van de status van waarnemer, zoals die door de Arctische Raad is vastgesteld, zou de EU de samenwerking kunnen intensiveren en een positieve bijdrage kunnen leveren aan de werkzaamheden van de Raad. De Europese Unie zou hierdoor goed op de hoogte zijn van de punten van zorg van de Arctische partners, die van belang zijn bij het uitstippelen van het intern EU-beleid. De status van waarnemer zou een aanvulling zijn op de betrokkenheid van de EU bij het

¹³ <http://www.interregnord.com/en/projects/north/1-trade-and-industry-development.aspx>.

¹⁴ <http://www.northernperiphery.eu/en/projects/show/&tid=82>.

¹⁵ De uitgebreide overzichten van de desbetreffende rechtsinstrumenten zijn opgenomen in de verslagen die zijn opgesteld in het kader van de Arctic TRANSFORM' <www.arctic-transform.eu> en 'EU Arctic Footprint and Policy Assessment' <http://arctic-footprint.eu/sites/default/files/AFPA_Final_Report.pdf>.

Noordpoolgebied in het kader van de Euro-Arctische Raad voor de Barentszee en de noordelijke dimensie. De betrokkenheid van de EU omvat de volgende punten:

- De EU zal ernaar streven haar samenwerking inzake Arctische aangelegenheden te intensiveren in haar bilaterale dialogen met al haar Arctische partners - Canada, IJsland Noorwegen, de Russische Federatie en de Verenigde Staten.
- De participatie van de EU in Arctische aangelegenheden zal verder worden versterkt door het toekomstige EU-lidmaatschap van IJsland (In juni 2009 heeft IJsland het lidmaatschap van de Europese Unie aangevraagd.), waardoor de aanpak van gemeenschappelijke problemen zal worden bevorderd. De lopende toetredingsonderhandelingen vormen een aanvullend kader om bepaalde beleidsmaatregelen met betrekking tot het Noordpoolgebied te bespreken.
- Wat Groenland betreft, worden de betrekkingen met de EU geregeld door het LGO-besluit en het uitgebreide partnerschap tussen de EU en Groenland. Op 7 december 2011 heeft de Commissie een wetgevingsvoorstel bij de Raad ingediend om het partnerschap voor de periode 2014-2020 te hernieuwen¹⁶. Als onderdeel van het toekomstige partnerschap heeft de Commissie een versterkte dialoog voorgesteld over Arctische aangelegenheden waardoor de EU niet alleen extra kennis zou kunnen verwerven over afgelegen Arctische samenlevingen, maar ook waardevolle knowhow zou kunnen uitwisselen over kwesties van wederzijds belang.
- Het is essentieel dat rekening wordt gehouden met de standpunten van de bevolking van het Noordpoolgebied met betrekking tot vraagstukken van economische ontwikkeling. De EU zal ernaar streven om de vertegenwoordigers van de inheemse bevolkingsgroepen van het Noordpoolgebied op adequate wijze te informeren en te raadplegen over EU-beleidsmaatregelen die hen raken en om hen de mogelijkheden te verschaffen om hun specifieke punten van zorg voor te leggen aan de Europese instellingen en de publieke opinie. Met dit doel voor ogen zullen de Commissie en de EDEO hun inspanningen verhogen om op gezette tijden een dialoog aan te gaan met de inheemse bevolkingsgroepen.
- De EU zal blijven participeren in de bevoegde internationale structuren met betrekking tot Arctische aangelegenheden zoals biodiversiteit, een ecosysteemgericht beheer, persistente organische verontreinigende stoffen, beschermde mariene zones, internationale scheepvaart en maritieme veiligheids- en milieunormen. Dit moet gebaseerd zijn op bestaande internationale wetgeving, internationale overeenkomsten en akkoorden, waarbij wordt samengewerkt met internationale organen, zoals de VN, de Arctische Raad en de IMO. Voorts zal de EU nagaan hoe zij de daadwerkelijke uitvoering van door de Arctische Raad vastgestelde overeenkomsten kan ondersteunen.
- De Commissie zal blijven samenwerken met internationale partners inzake rapportering en evaluatie van de toestand van het mariene milieu. Zij zal het gebruik blijven bevorderen van strategische milieueffectbeoordelingen in

¹⁶ COM(2011) 846 van 7 december 2011.

grensoverschrijdend verband door het Verdrag van Espoo¹⁷ inzake milieueffectrapportage in grensoverschrijdend verband en het bijbehorende protocol inzake strategische milieubeoordeling na te leven. De Commissie heeft bijvoorbeeld het overleg over het Verdrag van Espoo met de Russische Federatie voortgezet, die in juli 2011 interne procedures heeft ingeleid voor de ratificatie van dit verdrag. Daarnaast wordt intenser samengewerkt op het vlak van milieumonitoring in het kader van het Partnerschap voor modernisering tussen de EU en Rusland.

- Wat het beheer van de ecosystemen betreft, blijft de EU in het kader van de Verdragen van Oslo en Parijs inzake de bescherming van het mariene milieu in het noordoostelijke deel van de Atlantische Oceaan (de OSPAR-verdragen) ernaar streven om in het Noordpoolgebied een netwerk van beschermde mariene gebieden op te richten en om de geschiktheid te beoordelen van de bestaande maatregelen voor het beheer van olie- en gaswinningsactiviteiten in extreme klimatologische omstandigheden in het licht van hun potentiële milieueffecten. In het kader van de werkgroep Bescherming van het Arctische mariene milieu van de Arctische Raad zijn de Commissie en de EU-agentschappen ook betrokken bij deze kwestie. Tegelijkertijd blijft de EU in de bevoegde VN-organen het standpunt verdedigen dat de biodiversiteit in gebieden die buiten de nationale jurisdictie vallen, naar behoren moet worden beschermd, indien mogelijk in het kader van het Zeerechtverdrag.
- De EU zal ook haar contacten met Arctische niet-gouvernementele organisaties versterken. Voorts heeft de Commissie de dialoog over het milieubeleid met alle betrokken partijen geïntensiveerd. In juli 2011 is een project opgestart voor het opzetten van een dialoog met ngo's over Arctische milieuvraagstukken. In januari 2012 is voor de eerste maal een ngo-forum bijeengekomen, waarbij het de bedoeling is om tweemaal per jaar een vergadering te beleggen.

Deel 2 Samenvatting van de bijdrage van de EU aan het Noordpoolgebied sedert 2008

In reactie op de conclusies van de Raad van december 2009 wordt in dit tweede deel van de gezamenlijke mededeling in het bijzonder aandacht besteed aan het toenemend aantal EU-activiteiten in het gebied en worden de vraagstukken behandeld die in de in november 2008 gepubliceerde mededeling van de Commissie over de Europese Unie en het Noordpoolgebied aan de orde zijn gekomen. Hierbij vervult de EU in toenemende mate een belangrijke rol, waarbij zij met name ertoe kan bijdragen dat de uitdagingen op het vlak van een doeltreffende milieubescherming worden aangepakt en het economisch potentieel van het Noordpoolgebied op een duurzame wijze wordt ontwikkeld. De betrokkenheid van de EU blijkt uit een brede waaier van activiteiten in het Noordpoolgebied die toegespitst zijn op vraagstukken zoals klimaatverandering, aantasting van het milieu, het op duurzame wijze beheren en exploiteren van energie, grondstoffen en visbestanden alsook de ontwikkeling van nieuwe economische activiteiten zoals toerisme en nieuwe routes voor zeevervoer. Het belang van de dialoog met de Arctische staten en de inheemse bevolkingsgroepen in de regio wordt benadrukt.

¹⁷ Het Verdrag van Espoo inzake milieueffectrapportage in grensoverschrijdend verband is een overeenkomst van de Economische Commissie voor Europa van de Verenigde Naties (VN-ECE) die in Espoo, Finland, is ondertekend en in 1997 in werking is getreden.

1. BESCHERMING EN INSTANDHOUDING VAN HET NOORDPOOLGEBIED IN SAMENWERKING MET DE BEVOLKING

Klimaatverandering en milieu

Er wordt vooruitgang geboekt bij de noodzakelijke wereldwijde vermindering van de emissies van broeikasgassen door alle grote uitstoters. De EU is goed op weg om haar in Kyoto aangegane verplichtingen in verband met de klimaatverandering na te komen en heeft haar toezegging om de uitstoot van broeikasgassen met 20% te verminderen in wetgeving opgenomen. Met het oog hierop heeft de Commissie de mededeling "Routekaart naar een concurrerende koolstofarme economie in 2050" gepubliceerd¹⁸. Voorts heeft de EU maatregelen genomen op het vlak van sleuteltechnologieën, met name door deze in te zetten voor schone energieproductie. Hiermee wordt een belangrijke bijdrage geleverd tot het terugdringen van de verontreiniging van het Noordpoolgebied als gevolg van de klimaatverandering. In december 2011¹⁹ heeft de EU ook meegewerkt aan de totstandkoming van het Platform van Durban voor verdere maatregelen, waarbij zij heeft opgeroepen om vóór 2015 een nieuw allesomvattend rechtsinstrument vast te stellen. Voorts blijft de EU een belangrijke rol spelen bij de internationale inspanningen om de verontreiniging door persistente organische verontreinigende stoffen terug te dringen door middel van zowel het Verdrag van Stockholm als het Verdrag betreffende grensoverschrijdende luchtverontreiniging over lange afstand van de Economische Commissie voor Europa van de Verenigde Naties.

In januari 2011 is het rapport "Arctische voetafdruk van de EU en beleidsevaluatie"²⁰ gepubliceerd. In dit rapport wordt een overzicht gegeven van de impact van de EU tot en met 2030 op negen terreinen zoals biodiversiteit, vervoer, energie, visserij en klimaatverandering. Met andere onderzoeksprojecten die met EU-middelen worden gefinancierd (bv. CLEAR en ArcRisk), worden cruciale lacunes in de kennis weggewerkt met betrekking tot de impact van grensoverschrijdende vervuiling op de gezondheid van Arctische bevolkingsgroepen. Voorts heeft de EU het gebruik van effectbeoordelingen bevorderd door het Verdrag van Espoo inzake milieueffectrapportage in grensoverschrijdend verband en het bijbehorende protocol inzake strategische milieubeoordeling na te leven. De Commissie heeft het overleg over het Verdrag van Espoo met de Russische Federatie voortgezet, die in juli 2011 interne procedures heeft ingeleid voor de ratificatie van dit verdrag. Daarnaast wordt intenser samengewerkt op het vlak van milieumonitoring, hetgeen een van de prioriteiten is in het kader van het Partnerschap voor modernisering tussen de EU en Rusland. Het Europees Milieuagentschap (EEA) en zijn Russische tegenhangers hebben afgesproken een aantal initiatieven te ontplooiën op het vlak van gezamenlijke milieumonitoring, met name in het Noordpoolgebied, inclusief de oprichting van een systeem voor de inzameling en uitwisseling van gegevens over water- en luchtverontreiniging, langeafstandstransport van verontreinigende stoffen en verbeterd beheer van afval en gevaarlijke chemische stoffen.

Een overeenkomst inzake rampenpreventie en -bestrijding voor de Barentszregio is in 2008 ondertekend door de belanghebbende staten in het kader van de Euro-Arctische Raad (BEAC) en is ondertussen door de partijen geratificeerd.

¹⁸ COM(2011) 112 van 8 maart 2011.

¹⁹ Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering (COP 17 in Durban).

²⁰ <http://arctic-footprint.eu>.

Steun voor inheemse bevolkingsgroepen en plaatselijke inwoners

De EU heeft zich ervoor ingezet dat de Verklaring van de Verenigde Naties over de rechten van inheemse bevolkingsgroepen werd aangenomen. De EU streeft ernaar om bij alle aspecten van haar intern en extern beleid – inclusief de politieke dialogen met derde landen en in het kader van regionale en multilaterale organisaties – rekening te houden met mensenrechten en vraagstukken met betrekking tot inheemse bevolkingsgroepen. De EU verstrekt ook financiële steun aan maatschappelijke organisaties die actief zijn op het vlak van vraagstukken met betrekking tot inheemse bevolkingsgroepen, met name via het Europees instrument voor democratie en mensenrechten (EIDHR).

De Commissie heeft op gezette tijden overleg met de inheemse gemeenschappen van het Noordpoolgebied. Op 9 maart 2010 heeft de Commissie een workshop over de "Arctische Dialoog"²¹ georganiseerd. De deelnemers aan de workshop hebben positief op dit initiatief gereageerd en wezen erop hoe belangrijk het is om vertegenwoordigers van de inheemse bevolkingsgroepen bij de besluitvorming te betrekken. In januari 2011 vond in het Noorse Tromsø een nieuwe ontmoeting plaats tussen de Commissie en vertegenwoordigers van de inheemse bevolkingsgroepen. Het EEA heeft de inheemse bevolkingsgroepen van het Noordpoolgebied ook uitgenodigd op een workshop in juni 2011 om het gebruik van niet-professionele, lokale en traditionele kennis te bespreken bij de monitoring van het Noordpoolmilieu en de ontwikkelingen en wijzigingen te evalueren die een weerslag hebben op de bevolking van het Noordpoolgebied.

De EU levert een aanzienlijke financiële bijdrage door middel van verscheidene initiatieven voor de inheemse bevolkingsgroepen en de plaatselijke bevolking. De financieringsprogramma's in de cofinancieringsperiode 2007-2013 beschikken over middelen ten belope van 1,14 miljard euro, of 1,98 miljard euro indien de cofinanciering van de EU-lidstaten ook in aanmerking wordt genomen:

- In het kader van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) 2007-2013 is in het kader van grensoverschrijdende subprogramma Sápmi 4,3 miljoen euro uitgetrokken om de Sami-bevolking te ondersteunen bij de duurzame ontwikkeling van het culturele leven en de nijverheid²². Daarnaast heeft het Interreg-programma IVA North²³, waarvan Sápmi deel uitmaakt en dat kan rekenen op EU-financiering ten belope van 34 miljoen euro (in totaal 57 miljoen euro), tot doel de aantrekkingskracht en het concurrentievermogen van de meest noordelijke streken van Finland, Zweden en Noorwegen te versterken.
- Soortgelijke doelstellingen worden nagestreefd met het programma Botnia-Atlantica²⁴, dat betrekking heeft op de noordelijke gebieden van Finland, Zweden en Noorwegen (EU-financiering van 34,4 miljoen euro op een totaalbedrag aan middelen van 60,9 miljoen euro) en het Interreg IVA-programma²⁵ voor Zweden en Noorwegen (EU-financiering van 37 miljoen euro op een totaalbedrag van 68 miljoen euro).

²¹ <https://webgate.ec.europa.eu/maritimeforum/content/1831>

²² Totale financiering 6,7 miljoen euro, zie: <http://www.interregnord.com/en/projects/sapmi/4-sapmi-borderless-development.aspx>.

²³ <http://www.interregnord.com/en/projects.aspx>

²⁴ <http://www.botnia-atlantica.eu>.

²⁵ <http://www.interreg-sverige-norge.com/>

- Het programma voor de noordelijke periferie²⁶, waarbij Ierland, Finland, Zweden en het Verenigd Koninkrijk alsook de Faeröer, Groenland, IJsland en Noorwegen betrokken zijn (met eventuele deelname van de Russische Federatie en Canada), beschikt over middelen ten belope van 59 miljoen euro, waarvan 35 miljoen euro door de EU wordt gefinancierd. Het programma heeft tot doel afgelegen gemeenschappen in het noorden van Europa te helpen bij de ontwikkeling van hun potentieel op economisch, sociaal en ecologisch gebied.
- Het transnationale programma voor het Baltische-Zeegebied²⁷ (met een EU-financiering van 217 miljoen euro op een totaalbedrag van 278 miljoen euro), voorziet in de financiering van de Botnische "groene logistieke corridor" om het noorden van Scandinavië en de Barentszregio te verbinden met de eindmarkten in het Oostzeegebied en Centraal-Europa.
- In de periode 2007-2013 investeert het EFRO een bedrag van 243 miljoen euro in het programma voor Noord-Zweden en 177 miljoen euro in het programma voor Midden- en Noord-Zweden om de concurrentiekracht van de regio's te versterken²⁸. Vraagstukken met betrekking tot de Sami komen aan de orde in de verschillende prioritaire terreinen.
- De totale middelen van het EFRO-programma voor Noordelijk Finland²⁹ bedragen 1,1 miljard euro, waarvan 311,3 miljoen euro afkomstig is van de EU-begroting. Bij de prioriteiten van het programma wordt voorzien in maatregelen die specifiek gericht zijn op de Sami, de ondersteuning van het ondernemerschap en bedrijfsontwikkeling op basis van de Sami-cultuur.
- Het Kolarctic-programma³⁰ is een van de 13 grensoverschrijdende samenwerkingsprogramma's die momenteel worden gefinancierd in het kader van het Europees nabuurschaps- en partnerschapsinstrument (ENPI) en het EFRO. Voor de periode 2007-2013 bedragen de programmamiddelen in totaal 70,48 miljoen euro, waarvan 28,24 miljoen euro door de EU wordt gefinancierd. De noordelijke gebieden van Finland, Zweden, Noorwegen en de Russische Federatie nemen deel aan het programma.
- In het subarctische deel van de Barentszregio is een ander grensoverschrijdend samenwerkingsprogramma - het Karelië-programma³¹ - operationeel. De totale programmamiddelen bedragen 46,5 miljoen euro, waarvan 23,2 miljoen euro door de EU wordt gefinancierd. De resterende middelen zijn afkomstig van bijdragen van de lidstaten en de Russische Federatie.

In het kader van het Partnerschap van de noordelijke dimensie in volksgezondheid en maatschappelijk welzijn (NDPHS) is een werkprogramma opgesteld ter verbetering van de geestelijke gezondheid, ter voorkoming van verslavingen en ter bevordering van de

²⁶ <http://www.northernperiphery.eu/en/projects/main/>

²⁷ http://eu.baltic.net/Project_Database.5308.html?&&contentid=70&contentaction=single.

²⁸ <http://www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/euprogram/programomraden/ovrenorrrland> en

<http://www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/euprogram/programomraden/mellerstanorrrland>

²⁹ http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/finland/fi1a_en.htm?4

³⁰ <http://www.kolarcticenpi.info/ourprojects>

³¹ <http://www.kareliaenpi.eu/en>

ontwikkeling van kinderen en de volksgezondheid bij de inheemse bevolkingsgroepen. Tegen 2013 moet het werkprogramma zijn uitgevoerd.

Wat betreft de kwestie van de zeehondenvangst heeft er voorafgaand aan de vaststelling van Verordening (EG) nr. 1007/2009 betreffende de handel in zeehondenproducten een brede openbare raadpleging³² plaatsgevonden, waarbij ook de inheemse bevolkingsgroepen zijn geraadpleegd. De Inuit-gemeenschap heeft de wetgeving aangevochten. Het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft in september 2011 een verzoek verworpen wegens niet-ontvankelijkheid³³; een tweede zaak is hangende. Voorts is op verzoek van Canada en Noorwegen ook een panel van de Wereldhandelsorganisatie samengesteld om het verbod te evalueren.

Onderzoek, monitoring en evaluaties

De voorbije tien jaar hebben de EU en de EU-lidstaten samen een belangrijke bijdrage geleverd tot het Arctisch onderzoek. Hiervoor zijn ongeveer 200 miljoen euro aan EU-middelen uitgetrokken. De EU bevordert onderzoek dat toegespitst is op duurzame ontwikkeling en mondiale klimaatverandering en gericht is op een beter inzicht in de natuurlijke processen die van invloed zijn op het Noordpoolgebied, met bijzondere aandacht voor klimaatverandering en de gevolgen ervan voor de lokale bevolkingsgroepen en de economische activiteit.

In het kader van het zevende EU-Kaderprogramma voor onderzoek (KP7) zijn sinds 2008 twaalf projecten opgestart om lacunes weg te werken op de bovenvermelde terreinen en de langetermijnmonitoring en beschikbaarheid van gegevens te verbeteren met betrekking tot natuurlijke en door de mens veroorzaakte processen in het Noordpoolgebied. Daarnaast wordt met nog eens acht projecten zowel de oprichting van nieuwe toonaangevende onderzoeksnetwerken en infrastructuur in Europa als de versterking van bestaande netwerken en infrastructuur ondersteund. In het kader van de EU-onderzoeksprogramma's wordt groot belang gehecht aan nauwe betrekkingen met alle Arctische staten. De Faeröer, Noorwegen en IJsland zijn formeel geassocieerd met het KP7 en hebben dus in het kader van dit instrument dezelfde rechten als EU-lidstaten. Daarnaast heeft de EU overeenkomsten voor wetenschappelijke en technologische samenwerking met Canada, de Russische Federatie en de Verenigde Staten, met onder meer onderzoeksprogramma's voor milieu, gezondheid, vervoer, energie en ruimtevaart. De onderzoekspartners uit deze landen nemen geregeld deel aan KP7-acties.

De EU en de in het kader van het KP7 ondersteunde projecten dragen actief bij tot internationale inspanningen om het poolonderzoek te bevorderen en de internationale onderzoeksagenda's op elkaar af te stemmen. Een voorbeeld hiervan is het Internationale Pooljaar 2007-2009.

Wat betreft de versterking van de monitoring- en supervisiecapaciteit verleent de EU steun aan het initiatief voor een gemeenschappelijk milieu-informatiesysteem (SEIS), dat tot doel heeft de huidige meldingssystemen te vernieuwen en een netwerk uit te bouwen met online toegang tot gegevensbestanden. Hierdoor moet vooruitgang worden geboekt op het vlak van de kwaliteit en de tijdige verstrekking van milieu-informatie over het Noordpoolgebied, hetgeen uiteindelijk moet resulteren in een besluitvorming met grotere kennis van zaken.

³² http://ec.europa.eu/environment/biodiversity/animal_welfare/seals/seal_hunting.htm.

³³ Beschikking van het Gerecht van 6 september 2011 in zaak T-18/10.

Daarnaast ondersteunt de EU andere programma's en initiatieven die van belang zijn voor het Noordpoolgebied, zoals de wereldwijde monitoring voor milieu en veiligheid (GMES), de Groep voor aardobservatie (GEO) en het overkoepelend wereldwijd aardobservatiesysteem (GEOSS). Het EEA is ook betrokken bij de oprichting van het permanente Arctische observatienetwerk (SAON).

2. BEVORDERING VAN HET DUURZAAM GEBRUIK VAN NATUURLIJKE HULPBRONNEN

Olie, gas en grondstoffen

Aangezien de toegang tot grondstoffen een belangrijk onderdeel blijft van het streven van de EU om een technologisch geavanceerde economie met een hoge toegevoegde waarde tot stand te brengen, heeft de Commissie een mededeling over grondstoffen en grondstoffenmarkten aangenomen, die heeft geresulteerd in een versterking van de driepijlerstrategie om een duurzame aanvoer van grondstoffen tot stand te brengen: via de internationale markten (externe pijler), duurzame bevoorrading uit Europese bronnen en recycling en efficiënter gebruik.

Recentelijk heeft de Commissie ook de mededeling "Het energiebeleid van de EU: verbintenissen met partners buiten onze grenzen"³⁴ aangenomen, waarin een alomvattende aanpak is uitgestippeld voor de externe betrekkingen van de EU op het vlak van energie door te zorgen voor meer transparantie bij energieverdragen met derde landen, de coördinatie tussen de lidstaten te versterken en energiepartnerschappen met de belangrijkste landen te sluiten.

Vervoer

Een essentiële beleidsdoelstelling van de EU blijft het streven naar volledige naleving van het internationale recht en de beginselen die zijn vastgelegd in het Zeerechtverdrag, met inbegrip van de beginselen van de vrijheid van scheepvaart en het recht van onschuldige doorvaart³⁵. Een studie over de juridische aspecten van de scheepvaart in het Noordpoolgebied is in april 2010 voltooid³⁶.

In het kader van ontwikkeling van trans-Europese netwerken, die ook het hoge noorden van Europa bestrijken, worden inspanningen geleverd om multimodale trans-Europese verbindingen uit te bouwen. Zij komen rechtstreeks ten goede van het Noordpoolgebied. Daarnaast wordt het memorandum van overeenstemming van het partnerschap van de noordelijke dimensie voor vervoer en logistiek (NDPTL) operationeel, met de afbakening van een infrastructuurnetwerk en de potentiële prioriteiten voor vervoersprojecten, die nog moeten worden goedgekeurd door de partnerlanden.

3. INTERNATIONALE SAMENWERKING

Het zich verder ontwikkelende EU-beleid ten opzichte van het Noordpoolgebied moet resulteren in een samenhangende en alomvattende benadering met betrekking tot aangelegenheden waar het Noordpoolgebied en de EU elkaar wederzijds beïnvloeden. Deze

³⁴ COM(2011) 539 van 7 september 2011.

³⁵ In de conclusies van de Raad wordt ook melding gemaakt van doortocht.

³⁶ <https://webgate.ec.europa.eu/maritimeforum/content/2396>

benadering is gebaseerd op bestaande internationale wetgeving (met name het Zeerechtverdrag) en samenwerking met internationale organisaties, zoals de Arctische Raad en de IMO, alsook met Arctische landen, autonome gebieden, inheemse bevolkingsgroepen, de plaatselijke bevolking en andere belanghebbenden.

Sinds 2008 is de betrokkenheid van de EU bij de Arctische samenwerking aanzienlijk toegenomen, in het bijzonder door samen te werken met de Arctische Raad en de leden daarvan. De Arctische Raad blijft het belangrijkste forum voor internationale samenwerking in de regio en de onlangs in het kader van de Arctische Raad gesloten overeenkomst inzake samenwerking op het vlak van opsporing en redding met vliegtuigen en op zee in het Noordpoolgebied is een belangrijke indicator van de ontwikkeling van de Arctische Raad.

Regionale samenwerking komt ook tot stand in het kader van de Euro-Arctische Raad voor de Barentszee, waarvan de Commissie lid is, en de noordelijke dimensie, een gezamenlijk beleidsinitiatief van de EU, IJsland, Noorwegen en de Russische Federatie. De ministeriële bijeenkomst van 2010 heeft de stuurgroep van de noordelijke dimensie opgedragen na te gaan op welke wijze het "Arctische venster" van de noordelijke dimensie kan worden ontwikkeld zonder evenwel het werk over te doen dat wordt verricht binnen de mandaten van de Arctische Raad of de Euro-Arctische Raad voor de Barentszee. De ministers merkten op dat moest worden nagegaan op welke wijze inheemse bevolkingsgroepen bij het overleg konden worden betrokken. De stuurgroep heeft vertegenwoordigers van de inheemse bevolkingsgroepen uitgenodigd om deel te nemen aan de bijeenkomsten en heeft de partnerschappen en de initiatieven van de noordelijke dimensie verzocht verdere acties te overwegen met betrekking tot het Noordpoolgebied.

Met de Arctische staten wordt ook bilateraal samengewerkt. Arctische samenwerking komt op gezette tijden aan de orde in de agenda's van bilaterale ontmoetingen met de Arctische staten, met inbegrip van Canada, de Russische Federatie en de VS – strategische partners van de EU. Tijdens de bezoeken van de hoge vertegenwoordiger/vice-voorzitter Ashton en commissaris Damanaki aan de Noordpoolgebieden in Finland, Zweden, Noorwegen, inclusief Svalbard, en Groenland, waarbij is gewezen op het belang van de regio, kon een evaluatie uit de eerste hand worden gemaakt van de veranderingen en konden de problemen worden besproken met de plaatselijke bevolking, vertegenwoordigers van de Saami en Inuit en Noordpooldeskundigen.

Daarnaast vervullen de EU-delegaties in de Arctische staten een belangrijke rol bij het toelichten van het relevante EU-beleid aan de regeringen en het brede publiek en bij het informeren van de EU over nationale activiteiten in het Noordpoolgebied die van belang zijn voor de Arctische staten.

Wat Groenland betreft, kan in het kader van het huidige partnerschap een beleidsdialoog tot stand komen over werkterreinen van wederzijds belang, die niet beperkt blijft tot gerichte financiële steun en bijvoorbeeld betrekking heeft op onderzoek, grondstoffen en energie. In de periode 2007-2013 zal Groenland financiële steun van de EU ten belope van 25 miljoen euro per jaar in prijzen van 2006 ontvangen. In de periode 2007-2013 wordt de financiële samenwerking toegespitst op onderwijs. Zowel Groenland als Denemarken hebben te kennen gegeven dat zij deze sector als zwaartepunt voor de komende financiële periode (2014-2020) willen behouden. Het partnerschap tussen de EU en Groenland is een aanvulling op de visserijpartnerschapsovereenkomst tussen de EU en Groenland, waarin de financiële bijdrage van de EU voor ontwikkeling buiten de visserijsector wordt vastgesteld. Aangezien het huidige protocol bij de visserijpartnerschapsovereenkomst eind 2012 afloopt, is

in februari 2012 een nieuw protocol met een duur van drie jaar geparafeerd. Overeenkomstig het nieuwe protocol kan Groenland jaarlijks rekenen op een financiële bijdrage van de EU, inclusief sectorale steun, voor een maximumbedrag van 17,8 miljoen euro. In 2010 hebben het Europees Milieuagentschap (EEA) en Groenland een samenwerkingsovereenkomst ondertekend met het oog op duurzame ontwikkeling en de bescherming en verbetering van het milieu door het verstrekken van specifieke, nuttige en betrouwbare informatie aan beleidsmakers in Groenland en Europa. In januari 2012 hebben het EEA en de ministerie van Volksgezondheid van Groenland een samenwerkingsovereenkomst ondertekend op het vlak van milieu en gezondheid.